

การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
RELATIONSHIP BUILDING OF SCHOOLS AND COMMUNITIES AFFECTING
SCHOOL ADMINISTRATION UNDER CHIYAPOOM PROVINCIAL
ADMINISTRATION ORGANIZATION

สุรเชษฐ์ ภิรมย์ศรี

Surachet Piromsri

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Education, Bangkok Thonburi University

e-mail: surachetpiom2519@gmail.com

Received: January 13, 2025

Revised: April 24, 2025

Accepted: April 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการสร้างสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (2) ศึกษาการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (3) ศึกษาการสร้างสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 268 คน โดยเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน วิธีดำเนินการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) สร้างเครื่องมือ (3) เก็บรวบรวมข้อมูล และ (4) วิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับสถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า (1) การสร้างสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ระดับมาก (2) การบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (3) การสร้างสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การสร้างสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน, การบริหารสถานศึกษา,
องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the relationship of schools and communities under the Chaiphum Provincial Administration Organization, (2) to study school administration under the Chaiphum Provincial Administration Organization, and (3) to study the relationship of educational institutions with communities that affect the administration of educational institutions under the Chaiphum Provincial Administration Organization.

This research employed a survey methodology. The sample was school administrators and teachers under the Chaiphum Provincial Administrative Organization, determined using the Krejcie and Morgan's table. The research consisted of four steps: (1) studying research papers and theories; (2) creating research instruments; (3) collecting data; and (4) analyzing data. The instrument used for data collection was a five-point Likert-scale questionnaire. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression.

The research findings revealed that: (1) relationship building between schools and communities was at a high level; (2) school administration under the Chaiphum Provincial Administration Organization was, overall, at a high level; and (3) relationship building between schools and communities significantly affected school administration under the Chaiphum Provincial Administration Organization, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Building relationships between educational institutions and communities, administration, Chaiphum Provincial Administrative Organization

บทนำ

การสร้างความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชนโดยทั่วไป จะส่งผลดีในการบริหาร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้โรงเรียนและชุมชนเกิดความเข้าใจอันดีต่อกันช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามบทบาทของตนด้วยวิธีการที่เหมาะสม จึงจะสามารถสร้างสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นได้ บทบาทหน้าที่สำคัญของโรงเรียนต่อชุมชน คือ บทบาทในการให้การศึกษาอบรมแก่บุคลากรในชุมชน ส่วนบทบาทสำคัญของชุมชนต่อโรงเรียนคือบทบาทในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา

ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลจากรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา พบว่าดำเนินการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังไม่เป็นระบบ เช่น ไม่มีสื่อเชื่อม

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ขาดการรับข้อมูลข่าวสารและความต้องการของชุมชน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานกับชุมชนยังไม่มีดีเท่าที่ควร สำหรับการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียน จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า คณะครูและผู้บริหารโรงเรียนยังไม่เข้าใจ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทำให้โรงเรียนไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้เพื่อที่จะนำไปเป็นประโยชน์โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนใน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 26 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา 26 คน ครู 624 คน รวมทั้งสิ้น 650 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 268 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา 26 คน ครู 242 คน เปิดตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และสุ่มแบบชั้นภูมิและเปรียบเทียบสัดส่วนตามจำนวนของครูในแต่ละโรงเรียน

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยแบบสอบถามเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทตำแหน่ง ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีเกณฑ์การจัดระดับดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม การบริหารสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 7 พิมาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert's Scale , 1967) มี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนและกรอบการวิจัย

3.2 สร้างแบบสอบถามแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3.3 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณานอกนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข ที่ปรับแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณา จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.4 นำแบบสอบถามที่ปรับแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความตรงตามเนื้อหา แล้วค่าความเที่ยงตรง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ที่ยอมรับได้ตั้งแต่ .5 ขึ้นไป ผลการค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.7-1.00

3.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.85

3.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ดำเนินจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

4.1 ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ถึงผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

4.2 เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 268 ฉบับ และนัดเก็บแบบสอบถามในสัปดาห์ถัดไป

4.3 แบบสอบถามที่ได้รับกลับมา 268 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถาม

4.4 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ กำหนดดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาดและบุญส่ง นิลแก้ว, 2535)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Best, 1977)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และความสัมพันธ์โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=268)

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
ผู้บริหาร	26	9.70
ครูผู้สอน	242	90.30
รวม	268	100
2. ประสบการณ์การทำงาน		
1-7 ปี	104	38.80
8 ปี ขึ้นไป	164	61.20
รวม	268	100
3. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	158	59.00
ปริญญาโท	107	39.90
ปริญญาเอก	3	1.10
รวม	268	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งผู้บริหาร จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70 ครูผู้สอน จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 90.30 ประสบการณ์การทำงาน 1-7 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 ประสบการณ์การทำงาน 8 ปี จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 61.20 การศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 การศึกษา ระดับปริญญาโท จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 39.90 การศึกษา ระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.10

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษา กับชุมชน โดยรวมและรายด้าน (n=268)

ข้อ	การสร้างความสัมพันธ์ ของสถานศึกษากับชุมชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการสร้างความสัมพันธ์
1	ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม	4.44	0.33	มาก
2	ด้านการให้บริการชุมชน	4.50	0.32	มาก
3	ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน	4.45	0.33	มาก
4	ด้านการประชาสัมพันธ์	4.63	0.34	มาก
	โดยรวม	4.50	0.33	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารสถานศึกษา

โดยรวม และรายด้าน

(n=268)

ข้อ	การบริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการบริหารสถานศึกษา
1	ด้านการบริหารวิชาการ	4.49	0.34	มาก
2	ด้านการบริหารงบประมาณ	4.51	0.30	มากที่สุด
3	ด้านการบริหารงานบุคคล	4.47	0.31	มาก
4	ด้านการบริหารทั่วไป	4.46	0.30	มาก
โดยรวม		4.48	0.31	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ผลการวิเคราะห์การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน ด้านการบริการชุมชน เป็นตัวพยากรณ์สามารถพยากรณ์การบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ตอนที่ 2 แบบสอบถามทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 26.50 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เข้าไปมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 34.10 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 7.6

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีจุดเน้นในด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ข้อมูล ข่าวสารของสถานศึกษาผ่านระบบเสียงตามสายเป็นประจำ ทั้งยังจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดง

ความคิดเห็น และสถานศึกษาได้นำมาพิจารณาปรับปรุงแผนพัฒนาให้ตรงกับกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้สถานศึกษาได้มีการเชิญผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญา ท้องถิ่นในมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และบุคลากรเข้าร่วมในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อ การบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของนักวิชาการ ปัทมาพร แสงแจ่ม (2559) โดยได้ให้ความหมายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่มีต่อนักเรียน ซึ่งเป็น เยาวชนของชุมชน และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน พบว่าการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนช่วยให้โรงเรียนและชุมชน เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน ทั้งนี้ทั้ง สองฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามบทบาทของตนด้วยวิธีการที่เหมาะสม จึงจะสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดี ให้เกิดขึ้นได้บทบาทหน้าที่สำคัญของโรงเรียนต่อชุมชน คือบทบาทในการให้การศึกษอบรมแก่บุคลากรใน ชุมชน ส่วนบทบาทสำคัญของชุมชนต่อโรงเรียนคือบทบาทในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษาและบทบาทในการกำกับติดตามและประเมินผล การดำเนินงานของโรงเรียนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีแนวทางในการดำเนินการ สองแนวทาง คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ทางตรง ประกอบด้วยวิธีการหลัก 2 ประการ ได้แก่ การนำ โรงเรียนออกสู่ชุมชน และการนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน และ 2) การสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม โดยการ พัฒนาให้บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์อันดีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ การปรับปรุงพัฒนา โรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น สวยงามเป็นที่ประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน และยังสอดคล้องกับ นพภัสสร เลิศยศอนันต์ และคณะ (2561: 29) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจัดลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับคือ ด้านการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ ชุมชน ด้านการเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน ด้านการเป็น ศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ และเมื่อเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนจำแนกตามสถานภาพหน้าที่โดยรวมและ รายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำแนก ระดับชั้นเรียนที่เปิดการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภรัตน์ บึงข้อ (2558: 6) ซึ่งได้ศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายเขาฉกรรจ์ สำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยมีขอบข่ายฉกรรจ์ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สระแก้ว เขต 1 โดยทำการศึกษา 5 ด้าน คือ 1) การให้บริการชุมชน 2) การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน 3) บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 5) การประชาสัมพันธ์

และสอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งทิพย์ เข้มทิศ (2559 : 31) กล่าวว่า หลักการการบริหารการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์โรงเรียน 2) การให้บริหารชุมชน 3) การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 4) การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และ 5) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

2. การบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการวิเคราะห์บริบท เพื่อกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับนักเรียน โดยการประชุมร่วมกับครู คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์กำหนดนโยบาย จัดโครงการกิจกรรมพัฒนาสถานศึกษา อีกทั้งยังมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมและกระบวนการพัฒนาผู้เรียน และกำกับติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณที่ชัดเจน พร้อมเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานงบประมาณ นอกจากนี้สถานศึกษายังให้การติดตาม นิเทศ การปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างทั่วถึงทุกคน เพื่อประเมินผลและพัฒนาบุคลากร รวมไปถึงการวิเคราะห์ บริบท และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ปรับปรุงพัฒนา สภาพแวดล้อมในชั้นเรียน และบริเวณโรงเรียนให้มีความสะอาด สวยงาม เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเหมาะสมกับการเป็นแหล่งให้บริการชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการจิตกรจรูญ ทรงวิทยา (2562: 14) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษาหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือให้ นักเรียนมีสุขภาพดี มีคุณธรรมและเป็นพลเมืองที่ดี สามารถใช้ประโยชน์ของวิชาที่เรียน มีความสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ตามขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศ (Gold, 2000: 29) ได้ศึกษาเรื่อง การให้ชุมชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนในเขตเมืองครอบคลุมไปถึง ความต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชนและโรงเรียน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ เกี่ยวข้องกันและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักศึกษาที่มีรายได้ต่ำจะมีปัญหาในการมี ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและระดับ การศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อการให้ ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญพิชชา มีแก้ว (2562: 65-66)

3. การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปร ด้านการบริการชุมชน (X2) และด้านการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน (X3) สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้ร้อยละ 34.10 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ดีนั้น มีผลต่อการบริหารการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารจึงควรเห็นความสำคัญของการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ 1) เป็นการส่งเสริมแหล่งความรู้วิทยากรต่าง ๆ ในการศึกษาให้แก่เยาวชนและประชาชน 2) เป็นการร่วมกันคัดสรรและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณภาพ การศึกษาให้กับสมาชิกของชุมชน 3) เป็นการดำเนินงานร่วมกันในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและชุมชน 4) เป็นการส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนา

ทางสังคมร่วมกัน 5) เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีและแก้ปัญหาความขัดแย้ง พร้อมทั้งเกิดความสามัคคีของทั้งโรงเรียนและชุมชน 6) เป็นการทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการร่วมกันสร้างสรรค์ความพร้อมทุก ๆ ด้านของโรงเรียน และชุมชน 7) เป็นการสร้างศูนย์รวมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยโรงเรียนเป็นอุทยานและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน 8) เป็นการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพการศึกษา คุณภาพชีวิตวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อม และพลังงานธรรมชาติ ให้สืบทอดและพัฒนาต่อเนื่องอย่างถาวร และมีกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสม และบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนที่สำคัญก็ คือเป็นการสร้างประโยชน์ให้ทั้งสองฝ่ายทั้งโรงเรียนและชุมชน โดยที่ทุกฝ่ายจะต้องมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน สามารถปฏิบัติงานร่วมกันอย่างราบรื่นซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีและเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมัลลิกา แก้วจ้อน (2565: 67-80) ศึกษาเรื่องสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างก็มีความคิดเห็นต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างก็มีความคิดเห็นต่อการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น และด้านการเยี่ยมบ้านนักเรียนไม่แตกต่างกัน และพบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาแตกต่างกัน ยังสอดคล้องกับแนวคิดนักวิชาการ Schacffer (1992 อ้างถึงใน รุ่งทิพย์ เข้มทิศ. 2559: 45) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่างระหว่าง ค.ศ. 1982-1989 ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมและแนวทางที่ใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเรื่อง การวางแผนที่ดี การประสานงานที่ดีจะต้องมาจากความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีหลักฐานยืนยันที่เด่นชัดของผู้วิจัย พบว่า โรงเรียนที่บุคลากรมีความอบอุ่นและมีกำลังใจคือโรงเรียนที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดนักวิจัย สมนึก พงษ์สกุล. (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยและรูปแบบยุทธวิธีการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ พบว่าปัจจัยยุทธวิธีการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) การสร้างภาคีเครือข่าย 3) การประชาสัมพันธ์ และ 4) การบริการชุมชน และยังสอดคล้องกับนักวิจัย กัญจนพร ศรีมงคล. (2565: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา พบว่าการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก การบริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนกับการบริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา ของสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนกับการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย ของสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ของสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- กัญจนพร ศรีมงคล. (2565). การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- กัญจนรัตน์ สินธุรัตน์. (2559). การบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ไกรพล คำนาค. (2561). การบริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ขวัญใจ พุ่มโอ. (2562). รูปแบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ขวัญพิชชา มีแก้ว. (2562). การบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: บุ๊คพอยท์.
- จิตรจรรณู ทรงวิทยา. (2562). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 4(1), 14-19.
- จิรนนท์ หนูผาสุก. (2558). สภาพการดำเนินงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี. งานนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

- ชูชาติ พวงสมจิตร์. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. **วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปมหาวิทยาลัยศิลปากร**, 10(2), 13-43.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (2560). **เทคนิคการใช้ สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- จิตติมาภรณ์ นาคเจือ. (2558). การเข้าร่วมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ โรงเรียนอนุบาลวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษาหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทัชชัย ผ่องสวัสดิ์. (2555). **การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน**. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทัน ไทรงาม อัญญา พานิช และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2560). องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามสมรรถนะครูในโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มภาคกลางและภาคตะวันออก. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร**, 10(1), 519-532.
- เทิดพงษ์ ศรีวิเศษ. (2557). การบริหารสถานศึกษาเพื่อความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJED**, 9(3), 583-597.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- นพภัทร เลิศยศอนันต์, สุเทพ เมย์ไธสง และกุศล ศรี สารคาม. (2561). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด**, 7(1), 24-34.
- นาวิน แกละสมุทร. (2562). การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**, 4(3), 569-580.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปฐวิภาณ ศาสตรอำนวย กาญจนนา บุญภักดี และบุญจันทร์ สีสันต์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม**, 17(1), 129-134.
- ประภาพร โสภารักษ์. (2555). **การบริหารและการจัดการสถานศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://sites.google.com/site/narubadininterschool/phl-ngan/kar-brihar-laea-kar-cadkarsthan-suksa>.

ประสงค์ ถึงแสง. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน.

สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/52243/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir>.